

Секція: Філологічні науки

Мартищенко Катерина Валеріївна

студентка факультету лінгвістики

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

МОВНІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТКОРЕКТНОСТІ У МЕДІА ДИСКУРСІ

Виникнення явища політичної коректності привернуло увагу багатьох вчених, культурологів та лінгвістів, адже взаємозв'язок мови, культури і суспільства протягом тривалого часу залишається важливим питанням сучасного мовознавства. Науковці розглядають поняття політкоректності як мовно-культурний феномен та вивчають особливості його впливу як на культуру, так і на мову. Однак в лінгвістичному аспекті дане поняття залишається недостатньо вивченим, що обумовлює актуальність теми та необхідність дослідити специфіку використання політично коректних слів та виразів на прикладі Британської преси та їх відтворення українською мовою.

Явище політичної коректності виникло в американському чи в британському суспільстві та досить швидко поширилося по всьому світу. Це своєрідний мовний феномен, що базується на принципі заміни слів та висловлювань, які є потенційно образливими для реципієнта, на більш коректні та нейтральні, а також особлива культура поведінки, яка вимагає дотримання певних норм стосовно різних меншин [1, с. 185]. Саме ці аспекти характеризують політичну коректність як мовно-культурне явище. Політично коректна лексика, в переважній більшості, відноситься до тем

дискримінації людей за расовими, статевими, віковими, зовнішніми ознаками, а також стосується політичної та воєнної тематик [4, с. 95].

Найактивнішою сферою діяльності, яка звертається до використання політкоректної лексики є друковані засоби масової інформації, адже у сучасному світі пейоративна лексика використовується для того, щоб залякати противників, в інших випадках прийнято «звертатися» до пом'якшення слів та словосполучень, надаючи їм нейтрального значення, задля прикрашання дійсності та надання їй більш привабливої форми. Наприклад, висловлювання «the gender pay gap» («різниця в оплаті праці за статтю») можна розцінити як завуалювання прямої дискримінації за статевою ознакою, адже насправді під вказаним виразом мається на увазі обмеження прав жінок в отриманні такої ж заробітної плати як і чоловіки, тільки сказано це в дещо прихованому вигляді.

Політично коректні слова мають на меті коригування мови для того, щоб зробити висловлювання більш етичним, уникнути відверто різких чи грубих слів, що, власне кажучи, є завданням евфемізмів, тому їх безумовно можна назвати головним засобом вираження політичної коректності. Досліджуючи взаємозв'язок між політичною коректністю та евфемією детальніше, можна встановити, що обидва явища є лінгвокультурними феноменами, проте політична коректність має більш ширше значення, і, відповідно, підпорядковує собі поняття евфемії. Адже, як зазначалося раніше, політкоректність є певним способом поведінки, а евфемізми – механізм за допомогою якого ця поведінка відтворюється [1, с. 186]. Доказом цього може бути фраза «guests with «distinctively African American names»» (гості з «виразно афроамериканськими іменами»), використана в одній із англійських газет. Дане висловлювання є евфемізмом, тому що воно вживається для уникнення прямої назви людей з темним кольором шкіри, і, в той же час вираз є цілком політкоректним, так як не показує жодного прояву расової дискримінації.

Крім пом'якшення різних видів дискримінації, евфемізми також використовуються для завуалювання негативних ситуацій, пов'язаних з економікою, політикою чи воєнними діями [3]. Наприклад, фраза «has been getting costlier» вживається замість звичайного «more expensive» або «raising prices» для приховування неприємної для людей проблеми підвищення цін. Крім того, якщо Британська преса повідомляє інформацію, пов'язану з війною, то для позначення такої події вживається вираз «a counter-terrorist operation» («проти терористична операція»), який має меліоративний характер, адже означає нібито захист від агресивно налаштованих противників, а не безпосередньо воєнну діяльність з обох сторін.

Евфемізми використовуються на всіх рівнях мови, що забезпечується великим різноманіттям способів евфемізації. Найпоширенішими способами утворення евфемізмів є метафоризація (вираз «*crazy idea*», вжитий у переносному значенні, у англійській пресі може замінювати «*extraordinary, unusual idea*»), металепис («*criminal injustice*» замість «*rape*» – поняття є послідовними та схожими між собою: *rape* – *crime* – *criminal injustice* (згвалтування – злочин – кримінальна несправедливість), метонімія (у фразі «the Kremlin was sending out messages...» слово «Kremlin» позначає людей, які знаходяться у вказаній будівлі та виконує функцію ухилення від прямої назви конкретних людей задля уникнення конфлікту) тощо, що належать до лексико-семантичного рівня мови. До морфологічних способів творення відноситься негативна префіксація (додавання префікса «anti-» до антоніма «забороненого» слова - «*anti-immigration*»). Також до них належить ініціальна аббревіація – поєднання в аббревіатуру початкових букв або звуків словосполучення. Спосіб аббревіації є досить вдалим в евфемізації слів саме через те, що до уваги беруться лише перші літери слів і, відповідно, будь-яке негативне значення автоматично втрачається. Наприклад, у англійській пресі часто зустрічається аббревіатура «the GIA» («Armed Islamic Group»), що позначає терористичне угруповання в Алжирі,

метою використання якої безумовно є нейтралізація несхвальної реакції, пов'язаної з діяльністю даної групи людей.

Утворення евфемізмів на синтаксичному рівні відбувається внаслідок заміни окремих слів чи словосполучень у реченні, використанні складних та пасивних конструкцій тощо [3]. Так, у реченні «Theresa May has been ridiculed in the European Parliament after her Government took credit for two major EU regulations» [5] використано пасивну конструкцію «has been ridiculed» («було висміяно»), яка має на меті приховати конкретні імена людей, які посміялися із Терези Мей, а також взагалі сам факт того, що її слова були сприйняті з гумором і, таким способом не допустити «неприємного» ефекту звучання цих слів.

Фонетичний спосіб утворення евфемізмів відбувається за рахунок звукової аналогії, що дає змогу висловлювати сенс забороненого поняття, уникаючи його прямої назви. Наприклад, у реченні «What the heck I supposed to do this?» слово «heck» вживається замість «hell», що дуже схоже на нього за звучанням, задля уникнення використання небажаного слова «пекло», яке є фамільярним та не політкоректним. Графічні евфемізми утворюються за допомогою графічних засобів мови, до яких належать опущення середини слова (синкопа) або його кінця (апокопа), а також заміна слова або його кінцівки трьома крапками чи зірками [3]. Такий спосіб творення характерний більше для ліберальної Британської преси, аніж для консервативної. Так, вислів «s***hole countries», є яскравим прикладом графічного евфемізму. Даний вираз виконує не просто пом'якшувальну, а меліоративну функцію, адже з його допомогою приховується нецензурне слово.

Евфемізація як стилістичний прийом у мовленні є джерелом стилістичної синонімії, що пов'язано з широким використанням евфемізмів, адже виникнення нового слова стає результатом певних варіацій лексичної системи [2, с. 68]. Її головною метою є не допускати комунікативних

конфліктів та сприяти лексичному та стилістичному пом'якшенню подаваної інформації, замінюючи будь-яке небажане, недозволене або недоречне слово або словосполучення більш коректним залишаючи можливість реципієнту здогадатися про що йде мова. Не дивлячись на розповсюдженість евфемізмів у газетах, ліберальні видання не повністю дотримуються ідей політичної коректності та іноді дозволяють собі вживати слова та словосполучення, що можуть бути оцінені як «заборонені».

Отже, підсумовуючи, зазначимо, що в сьогоденному суспільстві обізнаність процесами евфемізації мовлення є важливою характеристикою мовної поведінки, що допомагає врегулювати суспільні відносини та визначити засоби досягнення спілкування між представниками різних культур, а також правильно зрозуміти сенс повідомлення, що подається реципієнту.

Література

1. Валуєва Н.М. Особливості функціонування політкоректної лексики в сучасній англійській і французькій мовах / Н.М. Валуєва // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2016. – Т. 1, № 25. – С. 185-186.
2. Москвин В.П. Эвфемизмы: системные связи, функции и способы образования / В.П. Москвин // Вопросы языкознания. – 2001. – №3. – С. 68.
3. Паращенко Ю.В. Явище евфемії в сучасній російській і англійській мовах / Ю.В. Паращенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uareferat.com/Явище_евфемії_в_сучасній_російській_і_англійській_мовах
4. Цурикова Л.В. Политическая корректность как социокультурный и прагмалингвистический феномен / Л.В. Цурикова // Эссе о социальной власти языка. – Воронеж, 2001. – С. 95.

5. Theresa May ridiculed in European Parliament for claiming credit for EU regulation [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/brexit-theresa-may-ridiculed-european-parliament-plastic-bag-charge-credit-card-fee-ban-eu-a8161541.html>